

Bestyrelsen, Vejle afdeling, 6. november 2024

Årsberetning 2024

Kysten ved Tirsbæk . november 2024.

Velkommen til årsmødet 2024 i Danmarks Naturfredningsforening i Vejle Kommune.

DN har nu på landsplan ca. 135.000 medlemmer. I Vejle Kommune havde vi pr. 23.10 i år 2.059 medlemmer, hvilket er 10 flere, end vi havde på samme tidspunkt i 2023

DN Vejle ledes fortsat af en bestyrelse på 9 medlemmer og 1 suppleant.

I Jelling er der en lokalgruppe på 6 medlemmer. Herudover har bestyrelsen knyttet flere ad hoc medlemmer til løsning af specifikke opgaver.

Vi er aktive medspillere i den offentlige planlægning i forbindelse med en lang række forskellige sagsområder. Overordnet arbejder vi for mere og bedre natur, et renere miljø, klimahandling og en bæredygtig fremtid. I samtlige sager, der vedrører fredede områder i kommunen er vi høringsberettigede. Dette arbejde prioriteres højt.

Vi er naturens øjne og stemme i kommunen.

Vi har repræsentanter i Klima-, Natur- og Miljøforum, i bestyrelsen for Vejle Ådal og Fjord og i styregruppen for projektet Sund Vejle Fjord. I alle sammenhænge taler vi naturens sag.

Efterfølgende årsberetning er på ingen måde komplet, men giver blot et mindre udpluk af noget af det, som vi har beskæftiget os med siden årsmødet i november 2023 og lidt af det, som vi helt sikkert kommer til at beskæftige os med i den kommende tid.

Vi har ikke i det forløbne år påklaget nogen afgørelser til Planklagenævnet eller Miljø- og Fødevareklagenævnet. En sag fra maj 2023, hvor kommunen havde givet landzonetilladelse til påfyldning af overskudsjord i en lavning nær et vandløb, påklagede vi dengang til Planklagenævnet.

Den 26. februar 2024 kom afgørelse fra Planklagenævnet.

Planklagenævnet finder, at der ikke kan gives landzonetilladelse til den ansøgte terrænregulering, da den vil medføre en negativ påvirkning af landskabet og ikke er i overensstemmelse med landzonebestemmelsernes landskabsbeskyttende formål.

Nævnet lægger herved vægt på, at ejendommen ligger i et område, der er udpeget som større sammenhængende landskab og potentielt naturområde, samt at det ansøgte vil medføre en markant ændring i det bestående landskab og sløre landskabets naturlige konturer.

Nævnet lægger også vægt på, at terrænreguleringen i det ansøgte omfang ikke kan begrundes i driftsmæssig nødvendighed, samt hensynet til at undgå uønsket præcedens virkning.

Planklagenævnet har med denne afgørelse udelukkende taget stilling til det anmeldte projekt. Nævnet har således ikke taget stilling til, hvorvidt en mindre jordpåfyldning og terrænregulering af arealerne vil kunne være landbrugsmæssigt nødvendigt.

Nævnet bemærker i øvrigt, at det er nævnets generelle opfattelse, at eventuelle problemer i området eller på regionalt plan med at finde passende opbevaring af overskudsjord fra byggeprojekter, bør løses gennem planlægning eller eventuelt lovgivning og ikke gennem et større antal landzonetilladelser til opbevaring af overskudsjord på landbrugsarealer.

DN Vejle er repræsenteret i Klima-, Natur- & Miljøforum, samt både i bestyrelsen og rådet for Vejle Ådal og Vejle Fjord, og ligeledes i undergruppen Sund Vejle Fjord, samt i Vores Vilde Vejle.

Fredninger

En lille del af det nordligst beliggende fredede område i Vejle Kommune. Rørbæk Sø.

Vi har i kommunen 16 fredede områder, der alle er landskabsfredninger, og hvor de største f.eks. fredningen omkring Rørbæk Sø, Hærvejen og Gudenåens Kilder dækker et areal på ca. 2.100 hektar, Nybjerg Mølle fredningen på ca. 1000 ha og Vejle Ådal fredningen på ca. 850 ha. Andre større fredninger er Tirsbæk fredningen og Ulbækhus fredningen, samt Randbøl Hede og Rands Fjord, som vi deler med henholdsvis Billund og Fredericia Kommune, og ikke at forglemme fredningerne omkring Højen Bæk, Lerbæk Skov, Grejs Ådal, Hjortedalen, Vognkær Enge og arealer ved Holtser Hage.

Vejle Kommune har et areal på ca. 1000 km², og af disse er ca. 5 % belagt med fredningskendelse.

Herudover er en række mindre lokaliteter, f.eks. monumentområdet ved Jelling, berørt af fredningsdeklARATIONER, og endelig er samtlige kirker i landdistrikterne omgivet af mindre fredninger (de såkaldte Exner fredninger), hvis formål er at sikre indsigt til og udsigt fra kirkerne.

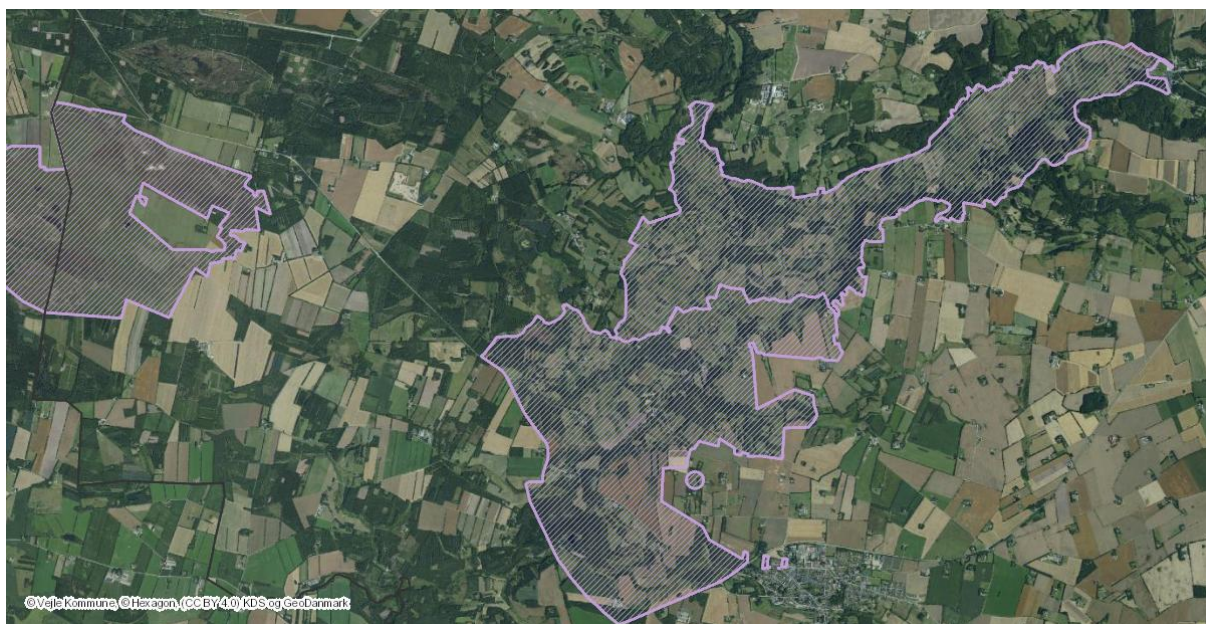
Vi har siden årsmødet i november 2023 udarbejdet høringssvar til fredningsnævnet i forbindelse med 17 ansøgninger til dispensation af projekter i de fredede områder og herunder deltaget i en besigtigelse.

8 af disse sager er afsluttede, og 9 sager afventer en afgørelse. I alle afsluttede sager har der været overensstemmelse mellem DNs anbefalinger til fredningsnævnet og fredningsnævnets afgørelser. En dispensation må ikke ifølge naturbeskyttelsesloven stride mod fredningens formål og herudover må dispensationen ikke have negativ påvirkning af udpegningsgrundlaget for et eventuelt sammenfaldende eller nærliggende Natura 2000 område. Ligeledes må dispensationen ikke have en negativ virkning på eventuelle Bilag IV arter, fx flagermus.

Det er kommunens opgave, at føre tilsyn med at fredningsbestemmelserne i de fredede områder overholdes, men tilsynsmyndigheden har ikke pligt til at føre opsøgende tilsyn. Kommunens forpligtigelse til at kræve lovliggørelse indtræder, når kommunen får kendskab til et muligt ulovligt forhold gennem henvendelser, klager eller på anden måde.

Derfor er det helt naturligt og også vores pligt at anmelde aktiviteter eller forhold i de fredede områder, som vi anser for at være i strid med fredningsbestemmelserne, til Vejle Kommune som tilsynsmyndighed for de fredede arealer i kommunen. I 2024 har vi anmeldt et forhold, hvor sagen endnu ikke er afsluttet.

Fredning af Vejle Ådal fra Slotsbjergvej i øst til Vingsted i vest.

Dette billede viser tre fredninger i Vejle Kommune. Mod vest fredningen af Randbøl Hede og centralt og mod nordøst Nybjerg Mølle og Vejle Ådal fredningerne

Besigtigelse med Miljø- og Fødevareklagenævnet i Vejle Ådal den 11. juni 2024.

Fredningssagen om Vejle Ådal fik et forløb på godt 7 år, hvilket ikke er usædvanligt med så store fredningssager. Sagen blev rejst af DN i 2017, fredningsnævnet godkendte det endelige fredningsforslag i 2018, og den 8. marts 2021 stadfæstede fredningsnævnet fredningen. Både fordi erstatninger til de berørte lodsejere oversteg 500.000 kr. og der var modtaget 27 klager over fredningen, skulle afgørelsen behandles af Miljø- og Fødevareklagenævnet.

Klagenævnet besøgte og besigtigede lodsejere i ådalen den 11. og 12. juni 2024. DN var som sagsrejser inviteret til at deltage i disse besigtigelser. Den 12. juni afholdte klagenævnet et offentligt møde i Vingsted centret, hvor alle kunne ytre sig.

Allerede den 5. juli 2024 traf Miljø- og Fødevareklagenævnet afgørelse om at gennemføre fredningen af Vejle Ådal.

Formålet med fredningen er

at sikre og udvikle en stor og sammenhængende natur i et dynamisk ådalslandskab omkring Vejle Å, hvor de bærende og mest værdifulde elementer er de mange kilder og vandløb, overdrevene, skræntskovene, der alle, sammen med de store enge ved Ravning og Runkenbjerg, danner stor variation i landskabet,

at sikre og øge den biologiske mangfoldighed i området og forbedre levevilkårene for et rigt dyre- og planteliv,

at beskytte de geologiske terrænformer og sikre deres formidling,

at sikre områdets kulturspor,

at sikre og forbedre områdets rekreative kvaliteter,

at fastholde og forbedre adgangsmulighederne både for offentligheden og i undervisnings - og formidlingssammenhæng gennem et veludbygget stisystem,

at sikre mulighed for naturudvikling gennem naturpleje,

at forhindre yderligere støjforurening af ådalen,

og at medvirke til at sikre gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som er på det til enhver tid gældende udpegningsgrundlag for habitatområde 238.

Runkenbjerg indgår nu som en del af Vejle Ådal fredningen.

Fredningen er ikke til hinder for naturgenopretning, der udmønter fredningens formål. Naturgenopretningsprojekter skal gennemføres i overensstemmelse med et nærmere beskrevet projekt, som er godkendt af fredningsnævnet, hvilket vil blive yderst relevant f.eks. i forbindelse med det planlagte store vådområde projekt ved Ravning Enge. I det forløbne år har Vejle Kommune, fredningsnævnet og DN afholdt et positivt dialogmøde om dette projekt.

Vedvarende energi

Vi står fortsat i en både biodiversitets- og klimakrise, der begge bliver voldsommere. Løsning af den ene må ikke forværre den anden. Frem for at opstille et – vil vi hævde - falsk modsætningsforhold mellem natur og klima, skal vi afsøge alle muligheder og potentialer for en gensidig understøttelse, således at vi ikke løser klimakrisen på bekostning af den

biodiversitet – det liv – som har samme eksistensberettigelse som os, og som i øvrigt for hovedpartens vedkommende var her længe før vi optog pladsen.

DN anerkender, at den helt nødvendige udbygning af både vindmøller og solcelleparker, herunder placering af solceller på tage, også må foregå i Vejle Kommune.

Mellem Viuf og Håstrup er der nu næsten færdiggjort en meget stor solcellepark på tidligere intensivt drevne landbrugsarealer. Projektarealet er 347 hektar og heraf udlægges 129 hektar til ny natur. Et rørlagt vandløb bliver åbnet og genslynget, der etableres store korridorer med ekstensiv afgræsning og nye lysåbne naturtyper, der etableres flere vandhuller og vådområder, et mindre område tilplantes med ny skov. Og der plantes træer og buske i brede bælter omkring områderne med solceller.

1/3 af arealet ligger i Vejle Kommune og resten i Kolding Kommune.

Det er Better Energy, der står bag projektet og DN i Vejle og Kolding kommuner har haft lejlighed til at komme med ideer til projektet.

I slutningen af august blev der afholdt et større arrangement, hvor projektet blev præsenteret for offentligheden. DN Vejle deltog i dette arrangement, hvor vi demonstrerede udsåning af frø fra vilde planter.

Bestræbelserne på at skabe en fornuftig sameksistens mellem vedvarende energi, natur og mennesker ser ud til at lykkes i solcelleparken mellem Viuf og Håstrup.

Nok er DN en natur-, miljø- og klimaorganisationsorganisation. Men også befolkningens adgang til det åbne land ligger os meget på sinde. Den er generelt ringe og bliver kun dårligere, i takt

med at landbrugsejendomme sammenlægges og tidligere markveje og kirkestier i landskabet pløjes op eller gror til.

Det er således efterhånden et velkendt paradoks, at almindelige mennesker bosat på landet har sværere ved at finde et velegnet sted for en spadseretur i nærområdet, end vi, der bor i tætbefolkede byområder med offentlige skove og naturområder tæt på.

Og her udmærker projektet sig ved, at invitere borgerne indenfor. På et omfattende netværk af stier, gangbroer og opholdssteder kan vi nu færdes i brede korridorer mellem solpaneler, som i løbet af få år vil sløres bag blomstrende læhegn og betragte det fugleliv, som tiltrækkes af de nye levesteder for insekter og andre fødeemner.

Vi har endnu til gode at se naturen udvikle sig på projektarealet og måle på de succeskriterier, som lægges til grund for en ikke bare *velmenende*, men også *vellykket* indsats for biodiversiteten.

Men at dømme ud fra det, som vi har set, vil vi mene, at man har gjort et godt forarbejde, som vil kunne gøre en reel forskel og markant øge naturværdien på et areal, der indtil for kort tid siden var dækket af monokulturer.

30 fjerde på 30 dage

Tirsbæk Strand den 4. september 2024.

Den økologiske tilstand i de indre danske farvande og fjorde, herunder Vejle Fjord, er elendig. Iltsvindets i de danske farvande havde i september 2024 en 50 % større udbredelse end i september 2023, som ellers var det værste i 20 år. Også i Vejle Fjord blev der registreret iltsvind.

Ved Tirsbæk Strand 4. september 2024

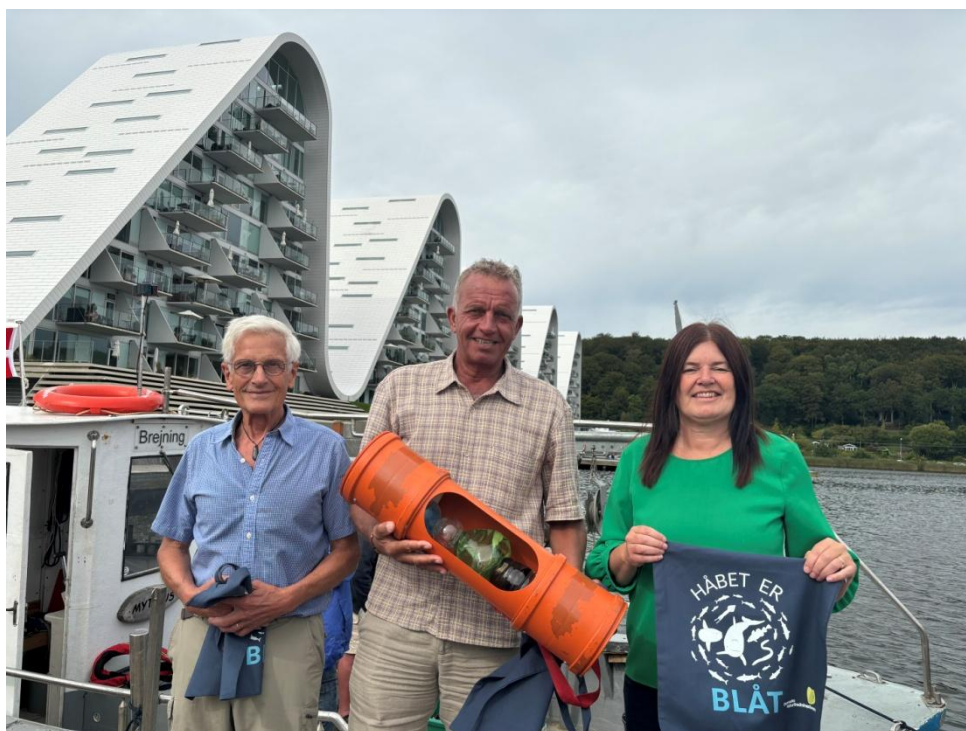
Miljøstyrelsens nyeste tilgængelige målinger fra 21. oktober viser fortsat iltsvind i Vejle Fjord.

Vi har i tidligere år både tændt bål og fakler samt hoppet i vandet for at fortælle vores politikere om den elendige miljøtilstand af vore fjorde og farvande samt årsagerne til dette.

For endnu engang at gøre opmærksom på havet og fjordenes dårlige tilstand søsatte DN i august kampagnen ”30 fjorde, 30 dage”, hvor en stafet af sejlere, roere og svømmere blev bragt gennem 30 fjorde for til sidst at blive overbragt til politikerne på Christiansborg.

Den 1. september kom stafetten til Vejle, hvor DN Vejle modtog den fra DN Hedensted ved kajakøen.

Og der var taler af Karina Lorentzen, Folketinget, Søren Peschardt, Formand for Klima-, Natur- og Miljøudvalget i Vejle Kommune og DN Vejle

Efterfølgende blev stafetten af kajakroere bragt videre mod Kolding.

Den Grønne Trepert

Typisk dansk landbrugsland i 2024

I juni 2024 indgik regeringen, DN, Landbrug & Fødevarer og en række organisationer Aftale om et Grønt Danmark, men som kaldes den grønne trepartsaftale. Aftalen sætter en ny retning for, hvordan vi i fremtiden bruger arealerne i Danmark.

Den grønne trepartsaftale betyder bl.a., at vi får en afgift på landbrugets drivhusgasudledning, en plan for at reducere kvælstof fra marker til åer, fjorde og kystvande, samt en arealfond på 40 mia. kroner.

Samtidig indeholder aftalen et mål om, at landbrugsarealet skal reduceres med 400.000 hektar, hvoraf meget af det bliver til natur.

Det vil blive til gavn for klima, vandmiljø, natur og biodiversitet, at landbruget i fremtiden kommer til at fylde markant mindre af Danmarks areal.

Den grønne trepartsaftale indeholder konkret:

- At 400.000 hektar landbrugsjord, hvilket er 15 % af det nuværende areal, ikke længere skal dyrkes intensivt, men i stedet blive til skov, vådområder og natur.
- 250.000 hektar ny skov, heraf 100.000 hektar ny urørt skov. Det er mere end en fordobling af det nuværende areal.
- Et mål om 20 % beskyttet natur i 2030 og fem nye naturnationalparker.
- Verdens første klimaafgift på landbruget, som man ved genbesøg kan skrue op for.
- En plan for hvordan kvælstofudledning skal reduceres, så vi kan komme iltsvindet til livs.

Den grønne trepartsaftale afventer endnu at blive politisk færdigbehandlet i folketinget, og vi ved derfor ikke, hvordan den endelige aftale kommer til at se ud, men DN forventer ikke at hovedlinjerne i aftalen ændres ret meget.

Lige nu foregår der svære politiske forhandlinger, herunder hvor stor kvælstofreduktionen skal være.

I juni 2024 offentliggjorde SDU i samarbejde med Vejle Kommune en oplandsanalyse for at identificere hotspots for kvælstof- og fosforudledningen til Vejle Å. Der blev valgt 93 stationer i oplandet, hvorfra der afvandedes til det indre af Vejle Fjord, og der blev taget vandprøver fra disse stationer fra december 2022 til november 2023.

Man konkluderede at for at opnå betydelige reduktioner, kræves der en kollektiv indsats i hele Vejle Å oplandet. Til en start kan der fokuseres på at reducere næringsstofudledningen i nøgleoplande som Fyle Bæk, Ødsted Bæk og Tågelund Bæk, da der her kan opnås en stor reduktion i forhold til arealets størrelse.

Videre anføres:

Baseret på den gældende Vandområdeplan (VPIII) er Vejle Fjord i ringe økologisk tilstand. Fjorden belastes årligt med ca. 930 tons kvælstof, som skal reduceres med 346 tons (inkl. baseline) svarende til 37% reduktion i forhold til den nuværende belastning for at kunne opnå Vandrammedirektivets mål om god økologisk tilstand senest i 2027.

Projektet 'Sund Vejle Fjord' har siden 2020 arbejdet med at genskabe de fysiske rammer i fjorden, og har foretaget omfattende analyser og modellering af fjordens tilstand. Derfor er der i dag et nuanceret billede af fjordens tilstand.

Det er tydeligt, at de marine tiltag ikke alene kan forbedre den økologiske tilstand i fjorde, men at det er nødvendigt at nedsætte næringsstofudledningen, der altovervejende kommer fra landbruget. Kildeopsporing har vist, at ca. 60 % af kvælstoftilførslen stammer fra Vejle Ås udløb, og hvilket svarer til ca. 207 tons ud af reduktionsbehovet på 346 tons til hele fjorden. Dette er langt mere end finansministeriets 3 bud på, hvordan man sikrer et godt vandmiljø i de danske farvande. Her ligger reduktionerne af kvælstofudledning til Vejle Fjord på mellem 190 og 140 tons kvælstof årligt.

Det bliver vådere i Danmark.

Syvårssøerne i Frederikshåb Plantage i september 2024

Vand tilbageholdelse ved Grejs Å

Vejle Midtby 27.9.2024

Tiltagende nedbørsmængder på grund af klimaforandringer har medført, at de lavtliggende arealer i Vejle Midtby allerede 2 gange i 2024 har været oversvømmet.

Hovedproblemet er de store vandmængder fra Grejs Å, der skal videre gennem Omløbsåen til Vejle Å.

Det kan på nuværende tidspunkt håndteres 15 m³ vand pr sekund fra Grejs Å, men den 27. september kom der op til 20 m³ vand pr sekund fra Grejs Å.

Grejs Å har et vandopland på 81 km², og det skønnes at der er behov for midlertidigt at kunne tilbageholde 170.000 m³ vand i vandoplandet.

På nuværende tidspunkt er der etableret 4 vand-tilbageholdelsesarealer ved nogle af tilløbene til Grejs Å med en kapacitet på 60.000 m³.

Der er derfor behov for at finde yderligere arealer til vandtilbageholdelse.

Vejle Kommune undersøger adskillige mulige arealer på landbrugsjord med frivillige aftaler, men også et naturområde beliggende i Grejs Ådal er nu i spil, nemlig et område, der både er beskyttet efter naturbeskyttelsesloven og samtidigt er et Natura 2000 område.

Den fredede og Natura 2000 beskyttede eng i Grejs Ådal

DN Vejle er ikke i tvivl om, at oversvømmelse af den fredede og Natura 2000 beskyttede eng med næringsrigt vand vil påvirke naturen negativt. Blandt andet vil en bestand af Maj Gøgeurt og Engblomme blive truet. Dette synspunkt støttes også af biodiversitetsforskere fra Aarhus Universitet.

DN er derfor kritiske i forhold til dette projekt.

Et par kedelige sager i 2024

Utildækkede markstakke af kvægdybstrøelse

16.2.2024 anmeldte vi nogle utildækkede markstakke af kvægdybstrøelse i strid med husdyrgødningsbekendtgørelsen til Vejle Kommune. Markstakke skal overdækkes med vandtæt materiale umiddelbart efter udlægning for at undgå ammoniakfordampning.

Vejle Kommune påtalte meget hurtigt de ulovlige forhold med påbud om overdækning, og landmanden foretog en overdækning.

Desværre var den gal igen en måned senere, da vi gik en tur i området og igen kunne konstatere at en del af markstakken ikke var tildækket, så det medførte en ny anmeldelse.

Efterfølgende har vi anmeldt flere andre utildækkede markstakke, der i sidste ende medfører en øget kvælstofbelastning af vores arealer.

Kommunen udtrykker tilfredshed med disse anmeldelser, da de ikke selv har ressourcer til opsøgende arbejde.

2.4.2024 anmeldte vi en voldsom krænkelse af et beskyttet dige i strid med museumsloven til Vejle Kommune. I 2023 besøgte vi samme ejendom i forbindelse med udledning af møddingsaft til et moseområde og en nærliggende sø.

Hasselmus

Hasselmusen er en gnaver, og den eneste art i Danmark, der tilhører syvsoverfamilien.

Bestanden i Danmark er truet, og Hasselmusen findes nu kun på Midt- og Sydsjælland, på Sydfyn i mindre spredte bestande.

Som omtalt ved årsmødet i 2023 og i vores seneste nyhedsbrev har DN Vejle i adskillige år med ihærdighed undersøgt om der skulle være en bestand af Hasselmus i Vejle Kommune uden held.

Men i sommeren 2024 blev den fundet, ikke i Vejle Kommune, men i den fantastiske Draved Skov i Sønderjylland. Hvor stor bestanden er der, ved vi ikke, men det vil blive undersøgt.

Ture

Vi har i løbet af 2024 arrangeret et antal ture for vores medlemmer, men ikke- medlemmer er også meget velkomne.

Lørdag 20. april forårstur i Brandbjerg Sønderskov

Eng-kabbeleje i Brandbjerg Sønderskov 20. april 2024

Torsdag den 2. maj forårstur langs Højen Bæk

Søndag den 26. maj nattergalens sang i morgendæmringen

Lørdag den 31.8 Familiesvampetur i Munkebjerg Skov

Lørdag den 7.9 Flagermustur ved Haraldskær Avlsgård i en stille vidunderlig aften.

Vandflagermus

Søndag den 29.9 Svampetur i Jelling Skov

Nyhedsbreve

DN-Vejle udsender fortsat hver 3. måned et nyhedsbrev, hvor vi fortæller om vores arbejde, ture og arrangementer samt aktuelle historier fra Vejle Kommunes natur. Alle nyhedsbrevene tilbage fra 2013 kan ses på vores hjemmeside på internettet, og herudover sendes de til de af vore medlemmer, hvor vi har en e-mail adresse. I 2024 har vi udsendt nyhedsbreve i januar, april, juli og oktober.

Tak

Og til slut en tak for samarbejdet med resten af bestyrelsen, til de mange dygtige medarbejdere i forvaltningen, til vores politikere, og til alle de journalister, der jævnligt skriver om forhold, der relaterer sig til naturen i Vejle Kommune.

Et par nysgerrige Hasselmus-unger fra Sydfyn, som nu har vokset sig store og glade.